

TARTU RIIKLIKU ÕLIKOOLI TOIMETISED
УЧЕННЫЕ ЗАПИСКИ
ТАРТУСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

ALUSTATUD 1893. a.

VIHİK 263 ВЫПУСК

ОСНОВАНЫ в 1833 г

ÕIGUSTEADUSLIKKE TÕID
ТРУДЫ ПО ПРАВОВЕДЕНИЮ
XI

TARTU 1970

 EESTI ÕIGUSKESKUSE
RAAMATUKOGU

Ino. nr. 5230 teaduslikud
raamatud

KURITEOS SUUDLASE ISIKSUSE ARVESTAMINE KARISTUSE MÕISTMISEL

Õigustead. kand. A. Paltser

Kriminaalõiguse ja -protsessi kateeder

«NSV Liidu ja liiduvabariikide kriminaalseadusandluse aluste» §-s 32 ja kõigi liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavates paragrahvides (Eesti NSV KrK* § 36) märgitakse otseselt: «Karistuse mõistmisel arvestab kohus, juhindudes sotsialistlikust õigusteadvusest, toimepandud kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomu ja astet, süüdlase isiksust ning kuriteo toimepanemisel vastutust kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid.» Seaduse selisest sõnastusest järeldub, et süüdlase isiksuse arvestamine teemale karistuse mõistmisel on kohtule kohustuseks. Süüdlase isiksust peab kohus arvestama alati, s.t. olenemata sellest, millise kuriteo on isik toime pannud.

Süüdlase isiksuse arvestamise nõue ja selle rõhutamine ka teistes kriminaalkaristuse mõistmist reguleerivates paragrahvides (KrK §-d 39, 42 ja 47) on täielikus vastavuses Nõukogude kriminaalseadusandluses fikseeritud karistuse olemuse ja eesmärkidega ning tuleneb neist. Kuna karistus peab olema mitte ainult represiooniks kuriteos süüdi olevale isikule tema poolt toimepandud kuriteo eest, vaid teda ka parandama ja ümber kasvatama ning hoidma ära uute kuritegude toimepanemist nii süüdimõistetute kui ka teiste isikute poolt, siis eeldab see, et mõistetav karistus oleks täielikult vastav nii toimepandud kuriteo ühiskonnaohtlikkusele kui ka selle toimepannud isikule. Viimane asjaolu aga eeldab isiksuse arvestamist karistuse mõistmisel.

Kuigi kohtud arvestavad süüdlase isiksust karistuse mõistmisel (leidub ainult mõningaid kohtuotsuseid, millest ei nähtu, kas seda tehti või mitte), võib kohtupraktika lähemal tundaõppimisel märgata selles osas siiski ka ebaselgust ja ebaühtsust. Näib, et

* Edaspidi KrK.

mitte alati ei mõisteta õigesti, mida tähendab süüdlase isiksuse arvestamine ja kuidas see peaks kajastuma mõistetavas karistuses. Teataval määral on see tingitud asjaolust, et meie juriidilises kirjanduses on sellele suhteliselt vähe tähelepanu pööratud.¹ Silmas pidades kõne all oleva küsimuse tähtsust, peatutaksegi käesolevaga selle mõningatel aspektidel.

Mida mõista isiksuse all, selle kohta võib leida küllaltki erinevaid seisukohti. Arvestades marksistlik-leninlikku õppetust inimese olemusest ning meie filosoofide, psühholoogide, sotsioloogide ja juristide seniste uurimistööde tulemusi, peame võimalikuks mõista konkreetse inimese isiksuse all ühiskondlikes suhetes formeerunud ja tema tegevust tingivate ning selles avalduvate sotsiaalsete ja psüühiliste omaduste kogumit.²

Kuigi isiksus on ühiskondlik kategooria³ ja «iga inimese sotsiaalse palge määrab kogu tema tegevus»,⁴ ei ole siiski õige konkreetse inimese isiksust määratleda ainult sotsiaalsete omaduste kaudu. Inimese seesmised omadused on küll määratud välistega, kuid siiski ei ole nad viimaste passiivseks peegelduseks. Ei saa ka eitada psüühiliste omaduste täielikku sõltumatust füsioloogilistest faktoritest.⁵ Arvestades psüühiliste omaduste eripära ja nende mõju isiku tegevusele, mõistamegi konkreetse inimese isiksuse all tema sotsiaalsete ja psüühiliste omaduste kogumit.

Kuigi isiksust iseloomustavate omaduste lähem käsitlemine ei ole käesoleva artikli ülesandeks, tuleb siiski mainida, et isiksuse omadustena võib ja tuleb käsitada üksnes temale omaseid püsivaid, kuigi mitte muutumatuid sotsiaalseid ja psüühilisi omadusi. Nii näiteks ei iseloomusta teatav lühiajaline psüühiline seisund veel isikut kui isiksust. Sama on kehtiv ka isiku sotsiaalsete omaduste suhtes. Isiku teatav ühekordne käitumisakt või mingi operatsiooni ühekordne sooritamine (s.o. tegu üldse) ei ole veel isiksuse omaduseks. Küll võib seda aga käsitada (olenevalt muidugi teo konkreetsest iseloomust) isiksuse omadusena ja seega ka isiksust iseloomustava ühe asjaoluna näiteks selle teo teistkordsel toimepanemisel.

¹ Ulatuslikumatest töödest, milles analüüsitakse isiksuse arvestamist karistuse mõistmisel, vaata Н. С. Лейкина. Личность преступника и уголовная ответственность, Л., 1968.

² Vt. näiteks Л. П. Буева. Социальная среда и сознание личности. 1968, стр. 10—13, 26—27. С. Л. Рубинштейн. Бытие и сознание. М.; 1957, стр. 307—314. А. Б. Сахаров. Учение о личности преступника. — «Советское государство и право», 1968, № 9, стр. 66—68. И. И. Карпец. Проблема преступности. 1969, стр. 78—79, 82.

³ Vt. С. Л. Рубинштейн. Указ. соч., стр. 311.

⁴ П. Кряжев. Общество и личность. М., 1961, стр. 11.

⁵ Vt. И. И. Карпец. Указ. соч., стр. 78—79. Н. С. Лейкина. Указ. соч., стр. 19. А. Б. Сахаров. Указ. соч., 66—67.

Isiku sotsiaalsete omaduste kui isiksust iseloomustavate asjaolude osas tuleb silmas pidada ka seda, et nendena tulevad arvestamisele mitte ainult sellised omadused, millel on individuaalne iseloom, vaid ka sellised, mis sisaldavad üldist, erilist ja üksikut⁶ (näit. isiku klassikuuluvus, parteilisus jne.)⁷. Seega iseloomustab isiksust sotsiaalselt peale tema individuaalsete tegude ka tema sotsiaalne seisund (positsioon) teatavates sotsiaalsetes struktuurides ja nendes tema poolt täidetav sotsiaalne funktsioon.⁸

Ühiskondlike suhete paljususe ja mitmekesisuse tõttu võib igal isikul samaaegselt olla mitmeid sotsiaalseid seisundeid ja vastavalt neile võib ta ka täita mitmeid sotsiaalseid funktsioone (tööalane seisund ja tööalane funktsioon, perekondlik seisund ja perekondlik funktsioon, ühiskondlik-poliitiline seisund ja sellele vastav funktsioon jne.). Millised on isiku sotsiaalsed seisundid ja funktsioonid ühiskonnas, see räägib küllaltki palju mitte ainult tema sotsiaalsest, vaid ka psühholoogilisest küljest (võimetest, huvidest jne.). Ühtlasi, nagu märgib I. S. Kon, avaldab selle või teise sotsiaalse funktsiooni pikemaajalisem täitmine märgatavat mõju isiku psüühilistele omadustele. Viidates välismaistele uurimistele väidab ta, et näiteks isiksusele omaste väärtuselistes orientatsioonides sõltuvus isiku poolt täidetavast sotsiaalsest funktsioonist on tõendatud eksperimentaalselt.⁹

Kuid isiksuse üle otsustamisel ei tule piirduda üksnes tema sotsiaalsete seisundite ja funktsioonide paljususe või vähesuse konstateerimisega, vaid tuleb ka arvestada, kuidas ta neid täidab. «Isiksust iseloomustab mitte üksnes see, mida ta teeb», kirjutavad K. Marx ja F. Engels, «vaid ka see, kuidas ta seda teeb.»¹⁰ Viimane aga sõltub juba oluliselt isiku psüühilistest omadustest.

Isiksust iseloomustavate seesmiste omaduste hulgas kuulub keskne koht tema teadvusele. «Ilma teadvuseta... pole isiksust».¹¹ Isiku teadvus koosneb aga mitte ainult tema teadmistest, vaid ka suhtumistest. «Teadvus», kirjutab S. L. Rubiņštein, «see on mitte ainult passiivne peegeldus, vaid ka suhtumine, mitte ainult tunnetamine, vaid ka hindamine, jaatamine ja eitamine, püüdlemine ja hülgamine.»¹² Tundma õppida isiksuse psüühilist

⁶ Vt. С. Л. Рубинштейн. Указ. соч., стр. 309.

⁷ Vt. Л. П. Буюева. Указ. соч., стр. 27-28.

⁸ Vt. И. С. Кон. Социология личности. М., 1967, стр. 23. Г. Клаус. Кибернетика и общество. М., 1967, стр. 90. Л. П. Буюева. Указ. соч., стр. 45.

⁹ Vt. И. С. Кон. Указ. соч., стр. 24-25.

¹⁰ К. Маркс и Ф. Энгельс об искусстве. Т. 1. М., 1957, стр. 29.

¹¹ Vt. С. Л. Рубинштейн. Указ. соч., стр. 312.

¹² С. Л. Рубинштейн. Принципы и пути развития психологии. М., 1959, стр. 150.

külge, see tähendab tundma õppida kogu tema vaimset maailma, kõiki selle elemente.¹³ Teadmised ja oskused, emotsioonid ja tundmused, motiivid ja suhtumised, väärtused ja hoiakud, tahe ja võimed, temperament ja iseloom, psüühiliste protsesside eripära — isiku kogu psüühiline laad etendab väga olulist osa tema üldises karakteristikas ja kuulub kaheldamatult arvestamisele ka isiksuse sotsioloogilisel tundmaõppimisel.¹⁴ Sama on kehtiv konkreetse isiku isiksuse kriminaalõiguslikul ja kriminoloogilisel tundmaõppimisel. Nõukogude kriminoloogia õpiku viimases väljaandes märgitakse õigustatult vajadust arvestada isiku käitumise seletamisel mitte ainult tema psühholoogiat, vaid ka tema füsioloogilisi omadusi.¹⁵

Isiku sotsiaalsete ja psüühiliste omaduste kogumi (isiksuse) väljaselgitamise ja arvetamise tähtsus ning vajalikkus ei piirdu tema käitumise seletamisega. Konkreetse isiku (indiviidi) isiksuse igakülgne tundmine võimaldab tema käitumist õigesti ka hinnata. Kuivõrd isiksuse kõik omadused avalduvad tema tegevuses, siis tähendab ka isiksuse väljaselgitamine ja tundmaõppimine tema kogu tegevuse väljaselgitamist ja tundmaõppimist. Arvestada isiksust tähendab aga arvestada isiku kogu tegevust, mitte piirdudes tema üksiku või üksikute käitumisaktidega.

See kehtib ka kuriteos süüdlaste ehk kurjategijate kohta. Nagu iga inimese, nii on ka kurjategija isiksus tema sotsiaalsete ja psüühiliste omaduste kogum, mistõttu ka kurjategija isiksuse üle saab otsustada tema kõiki isiksuselisi omadusi arvestades.

Ühenduses kuriteos süüdlase ehk kurjategija isiksuse arvestamise nõudega on meie õigusteaduses tekkinud aga küsimus, kas isiksuse kõigil omadustel on siiski ühesugune tähtsus isiksuse üle otsustamisel ja kas kurjategija isiksusele ei ole omane mingi eriline ehk spetsiaalne omadus, mis eristab tema isiksust teiste inimeste isiksusest. Neile küsimustele on meie kriminaalõiguslikus ja kriminoloogilises kirjanduses antud erinevaid vastuseid.

Nii kirjutas M. S. Strogovitš juba 1955. aastal, et omakasu, armukadeduse ja muudel madalatel ajenditel toimepandud tahtliku tapmise asjades ei ole süüdistatava teenistusalasel ja ühiskondlikul tööl mingit tähtsust vastutust kergendava asjaoluna, ja kui kohus seda arvestabki kergendava asjaoluna, siis see kaheldamatult tähendab kohtu ülesannete moonutamist.¹⁶ Analoogilisel seisukohal on ka V. G. Beljajev, kes eitab mitte üksnes töö-

¹³ Vt. В. С. Орлов. Подросток и преступление. (Основные пути предупреждения преступлений несовершеннолетних). М., 1969, стр. 76.

¹⁴ Vt. Л. П. Буева. Указ. соч., стр. 11.

¹⁵ Vt. Криминология. М., 1968, стр. 136.

¹⁶ Vt. М. С. Строгович. Материальная истина и судебные доказательства в советском уголовном процессе. М., 1955, стр. 278.

alase, vaid ka psühholoogilise, elukondliku jm. karakteristikate arvestamise vajadust kurjategija isiksuse üle otsustamisel.¹⁷ Enamus meie kriminaalõigusteadlasi selliseid seisukohti siiski ei toeta, on neid kritiseerinud¹⁸ ja asuvad seisukohal, et kuriteos süüdlase isiksuse üle otsustamisel ei tule piirduda mitte üksnes selliste asjaoludega, mis iseloomustavad isikut ainult kui kuriteo subjekti: kuriteos süüdlase isiksust iseloomustavate asjaolude ring on palju laiem tunnustest, mis iseloomustavad teda kuriteo subjektina. See on laiem ka vastutust kergendavatest ja raskendavatest asjaoludest, mis on loetletud kriminaalseaduses. Et kuriteos süüdlase isiksuse üle otsustamisel ei või piirduda vastutust kergendavate ja raskendavate asjaolude arvestamisega, see nähtub KrK §-st 36, milles isiksust mainitakse kõrvuti vastutust kergendavate või raskendavate asjaoludega. Järelikult, kuriteos süüdlase isiksust tuleb karistuse mõistmisel hinnata tervikuna, mitte piirdudes tähelepanu pööramisega selle ühele või mõningatele külgedele.

Sellisest nõudest meie arvates siiski ei saa aga järeldada, et kuriteo toimepannud isiku kõigil isiksuselistel omadustel oleks ühesugune tähtsus tema isiksuse iseloomustamisel. Millistel isiksust iseloomustavatel omadustel on ühel või teisel juhul suurem tähtsus, see sõltub oluliselt sellest, milleks ehk millisel eesmärgil ja millega seoses isiksust arvestatakse. Isiksuse arvestamist seoses kuriteo toimepanemisega ja tema karistamisega ei või samastada näiteks eeskujuliku töötaja isiksuse arvestamisega tema kõrgemale või juhtivale ametikohale edutamise otsustamisega. Et karistuse mõistmisel arvestatakse kuriteos süüdlase isiksust temale õiglase karistuse mõistmiseks, see annab teatava spetsiifilisuse isiksuse arvestamise kõne all olevatele juhtudele. Selline spetsiifilisus tuleneb karistuse olemusest ja eesmärkidest ning isiku poolt toimepandud kuriteo iseloomust. Tuleb kaaluda, millistel antud isiku isiksuselistel omadustel on suurem või vähem tähtsus tema isiksuse üle otsustamiseks käesoleval juhul.¹⁹

Rääkides kuriteos süüdlaste (kurjategijate) isiksuseliste omaduste erinevast tähtsusest ei väida me, et karistuse mõistmisel olulisema tähtsusega isiksuselised omadused oleksid iseloomuli-

¹⁷ Vt. В. Г. Беляев. Личность преступника в советском уголовном праве. Автореферат канд. диссертации. Л., 1963, стр. 8.

¹⁸ Vt. И. И. Карпец. Индивидуализация наказания в советском уголовном праве. М., 1961, стр. 114. Н. С. Лейкина. Указ. соч., стр. 113. 121—122.

¹⁹ See muidugi ei tähenda teatavate isiksuseliste omaduste absolutiseerimist. Kui isiku spetsiaalsusel võib karistuse mõistmisel olla näiteks vähene tähtsus, siis mõistetud vabadusekaotuse täideviimisel võib sellel olla tunduv tähtsus.

kud ainult kurjategijatele. Kaasaegne teadus ei ole kindlaks teinud ühtegi sellist isiksuselist omadust, mis fataalselt tingiks kuriteo toimepanemise ja oleks iseloomulik ainult isikutele, kes on toime pannud kuriteo. Küll on aga isiksuselisi omadusi, mis võivad tingida kuriteo toimepanemise ja on omased eelkõige kurjategijatele. Sellisteks omadusteks on isiku anti- või asotsiaalsed vaated, negatiivse sisuga hinnangud, suhtumised, hoiakud, orientatsioonid ja muud sisu tõttu ühiskondlikult negatiivselt hinnatavad omadused.²⁰ Nende erilise tähtsuse tõttu kuritegude toimepanemist tingivate asjaolude hulgas tuleb kuriteos süüdlase isiksuse üle otsustamisel sellistele isiksuselistele omadustele pöörata erilist tähelepanu, arvestades ühtlasi seda, kuivõrd sügavalt on need juurdunud isiku teadvuses.

Kuigi seejuures ei või piirduda üksnes isiku selliste negatiivsete omaduste arvestamisega, mis on vahetult seoses tema poolt kuriteo toimepanemisega või seda tingisid, ei tähenda kuriteos süüdlase isiksuse arvestamine siiski kõigi tema negatiivsete omaduste arvestamist. Huvi puudumine näiteks kehakultuuri ja spordi vastu ning nendest mitte osavõtmine on igakülgsest arenenud isiku seisukohalt isiksuse teataval määral negatiivne omadus. See aga ei määra, et sellise huvi puudumist kuriteos süüdlasel tuleks temale karistuse mõistmisel arvestada isiksust iseloomustava negatiivse omadusena. Karistuse mõistmisel tuleb arvestada selliseid isiksuse negatiivseid omadusi, mis tingisid kuriteo toimepanemise, on sellega teatavas seoses või mille muutmine on kriminaalkaristuse eesmärgiks ja ülesandeks.

Millised isiksuse negatiivsed jooned avaldavad konkreetse kuriteo toimepanemisele olulisemat mõju või on sellega lähemas seoses, seda saab järeltada toimepandud kuriteo iseloomust. Nagu näitavad vastavad uurimised, mida teostavad ka TRÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri õppejõud ja TRÜ Kriminoloogia Laboratorium, erineb vargusi või muid omakasulisi kuritegusid toimepannute isiksuse struktuur märgatavalt näiteks huligaanide või isikuvastaseid kuritegusid toimepannud isikute isiksuse struktuurist. Üldise, erilise ja üksiku erinevuse tõttu ei võimalda sellised uurimised küll öelda, et kõikidele teatud liiki kuritegudes süüdi olevatele isikutele on omased teatavad ja ainult need negatiivsed omadused. Küll aga räägivad selliste uurimiste tulemused teatavate negatiivsete omaduste olulisest mõjust erinevatesse liikidesse kuuluvate kuritegude toimepanemisele. Kõne all

²⁰ Seepärast võibki öelda, et «Inimese isiksuses endas peituvad kuritegevuse sügavamad põhjused» (I. Rebane. Varastati ... Mis edasi? Tln., 1967, lk. 16).

oleva küsimuse edaspidine veelgi mitmekülgsem ja ühtlasi sügavam uurimine aitab meie arvates kaheldamatult kaasa ka kuriteos süüdlaste isiksuse negatiivsete joonte vajalikult detailsele ja diferentseeritud arvestamisele karistuse mõistmisel.

Isiksuse arvestamine karistuse mõistmisel ei või piirduda isiksust iseloomustavate ja karistuse individualiseerimise aspektist tähtsate negatiivsete isiksuseliste omaduste esinemise konstateerimisega. Tingimata on vaja arvesse võtta ka nende sügavuse ehk juurdumise astet isiku teadvuses ja käitumises. Näiteks kui varguses süüdi olevast kahest isikust üks pole pikemat aega mõjuvate põhjusteta üldse töötanud, teine aga siiski pidevalt töötab, kuigi mõnikord on suhtunud vähese vastutustundega oma tööalastes ülesannetes ja rikkunud töödistsipliini, siis kuigi nende mõlema suhtumine töösse pole positiivne, on selle negatiivsuses ikkagi erinevus. Seda erinevust ei või nende isiksuste üle otsustamisel jätta tähele panemata. See aga, mõistagi, ei tähenda, et nendest teisena mainitud isiku suhteliselt positiivsem suhtumine töösse peaks tingimata kajastuma neile mõistetavate karistuste liigis või määras.

Kuriteos süüdlase negatiivsete omaduste arvestamise tähtsust ei või karistuse mõistmisel alahinnata. Eks mõisteta isikule karistuski selle tõttu, et temas esinevad negatiivsed jooned on viinud ta kuriteo toimepanemisele. Ja nagu nähtub KrK §-st 20, on ka mõistetava karistuse eesmärgiks süüdlase parandamine ja ümberkasvatamine, s.t. tema isiksuse struktuuri muutmine selles esineva negatiivse ümberkujundamisega positiivseks.

Kuid karistuse mõistmisel ei tohi piirduda üksnes negatiivse arvestamisega. Nagu kõigil inimestel, nii on ka kuriteos süüdlastel positiivseid omadusi. Kuna karistuse eesmärgiks on meil parandamine ja ümberkasvatamine, siis tuleb ka arvestada kuriteo toimepannud isikute positiivseid omadusi.

Positiivsete külgede arvestamise vajaduse kohta on meie arvates väga õigesti kirjutanud S. L. Rubiņštein. Ta ütleb: «Võitluses inimese halbade ja nõrkade külgede vastu võib kõige kindlamini saavutada edu, kui on ära tuntud tema tugevad küljed — need jõud temas, mida vajalikul suunamisel saab pöörata õilsale eesmärgile. Üleannetute vempude taga seisavad sageli üleliigsed jõud, millele ei suudetud õigeaegselt anda vajalikku rakendust. Üksnes nõrkuste ja puuduste tundmisele midagi ei ehita. See pärast on kasvatamine, mis näeb ainult neid ja üksnes neid rõhutab, perspektiivitu üritus. Kes tahab parandada inimese puudusi, peab otsima ka tema väärtusi, ehkki vahest potentsiaalseid, tema selliseid omadusi, mida võib pöörata väärtusteks temas

sisalduvate jõudude vajalikul suunamisel. Nendele tuleb toetuda võitluses inimeste puuduste vastu».²¹

Kuigi esitatud mõtetel on suurem tähtsus karistust (näit. vabadusekaotust) täideviivatele organitele ja isikutele, leidub selles ratsionaalne tuum ka kohtule.

Kuriteos süüdlase parandamine ja ümberkasvatamine peab algama juba kohtueelse uurimise käigus, mitte alles pärast mõistetud karistuse täideviimisele asumist. Kasvatavat mõju peab avaldama järelikult ka kohus kogu oma tegevusega. Ning meie arvates on üheks kasvatusabinõuks teiste hulgas ka kuriteos süüdlase isiksuse arvestamine karistuse mõistmisel ja selle fikseerimine kohtuotsuses.

Kuriteos süüdlase isiksuse arvestamine ja selle peamiste omaduste selge esiletoomine kohtuotsuses võib avaldada mõneleki kohtualusele kasvatavat mõju. Ühtlasi teeb see kohtuotsusest dokumendi, mis ei piirdu ühe teo (kuriteo) fikseerimisega ja selle hindamisega, vaid võimaldab süüdlasel teada saada, kuidas hindab teda kui inimest riik, s.t. mis leitakse temas head olevat, mis halba. Oleme arvamusel, et kui isiksust iseloomustavate asjaolude märkimine avaldab mõju kas või väikesele protsendile süüdimõistetavatest, siis on see end juba täielikult õigustanud ka sellest aspektist. Seepärast ei saa vaikides mööda minna ja pidada õigeks mitte ainult formaaljuriidilisest, vaid ka üldkasvatuslikust aspektist nendest kriminaalasjadest, kus kohtuotsuses pole karistuse mõistmise motiive üldse märgitud. TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumis võeti väljavõttelise uurimisega vaatluse alla 400 kohtuotsust, mis on tehtud 1968. aastal ja 1969. aasta I poolel Tartu linna ja rajooni ning Tallinna linna rahvakohtutes. Nende hulgas leidis aga 22 sellist kohtuotsust (s.o. 5,5% läbivaadatud kohtuotsustest), kust üldse ei nähtu, milliseid asjaolusid peale kuriteo toimepanemise fakti enese võttis kohus arvesse konkreetse karistuse liigi ja määra valikul. Ka kohtuotsustes mõnikord sisalduvat üldist formuleeringut — «karistuse mõistmisel võtab kohus arvesse toimepandud kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomu ja astet» — ei saa meie arvates pidada küllaldaselt motiveeritud kohtuotsuseks. Motiivide puudumine kohtuotsuses on aga vastavalt Eesti NSV KrPK §-le 310 lg. 2 p. 7 selline asjaolu, mille tõttu kohtuotsus tuleb igal juhul tühistada.

Kuriteos süüdlase positiivsete isiksuseliste omaduste arvestamise tähtsus ei seisne aga ainult ega peamiselt selles, et neid fikseerida kohtuotsuses ja sellega avaldada kohtualusele kasvatuslikku mõju. Nende arvestamine aitab ühtlasi paremini hinnata

²¹ С. Л. Рубинштейн. Принципы и пути развития психологии, М., 1959, стр. 139.

ka isiku negatiivseid omadusi ja tema poolt toimepandud kuriteo ühiskonnaohtlikkust.

Kui näiteks töötav ja samaaegselt õppiv noor inimene suhtub küll oma tööalastes ülesannetes ükskõikselt ja vahel isegi lohakalt, kuid tema suhtumine õpingutesse on tähelepanelik, kohusetundlik ja eeskujulik, siis ei saa öelda, et talle on üldiselt iseloomulik negatiivne suhtumine oma kohustustesse. Puuduste esinemine suhtumises näiteks isiku poolt täidetavatesse tööülesannetes ei ole alati tingitud tema üldisest negatiivsest suhtumisest töösse ega väljenda tingimata seda. Selline suhtumine võib tuleb ka isiku oskustest, võimetest, huvidest või veel millestki muust, mida kaheldamatult tuleb arvestada konkreetse isiksuse üle otsustamisel.

Mitte ainult isiksusele iseloomulikud negatiivsed, vaid ka positiivsed omadused võivad olla lähemas või kaugemas seoses toimepandud kuriteoga. Esimesel juhul on nende arvestamise vajalikkus ja õigustatus ilmne. Kui oma ametialaseid kohustusi pikemat aega laitmatult täitnud töötaja siiski kord suhtub lohakalt nende täitmisse ja sellega põhjustab olulise kahju näiteks riiklikele huvidele (KrK § 162), siis tuleks karistuse mõistmisel tema üldist positiivselt hinnatavat töösse suhtumist kaheldamatult arvestada isiksuselise omadusena. Ühekordne lohakus, kuigi see põhjustas raske tagajärje, pole, nagu eespool mainitud, käsitatav tema isiksuselise omadusena.

Äsja käsitletud juhust on aga komplitseeritumad need, kus isiku positiivsed omadused pole vahetus seoses tema poolt toimepandud kuriteoga.

Igapäevases elus võib täheldada küllaltki sageli isiku täiesti erinevaid, vastupidiseid suhtumisi oma kohustustesse. Oma tööülesandeid kohusetundlikult täitev töötaja võib täiesti kohusetundetult suhtuda oma perekonnasse ja julma kohtlemisega isegi viia mõne perekonnaliikme enesetapmisele. Või vastupidi, perekonnasse väga hästi suhtuv pereisa võib panna toime raske ametialase kuriteo või teise kodaniku isikliku vara tahtliku hävitamise. Kuidas sellistel juhtudel suhtuda isiku üldiselt positiivselt hinnatavatesse omadustesse? Eespool esitatust nähtub, et selles osas ei ole meie juristid ühesugusel seisukohal.

J. Manajev näiteks kirjutab: «Varga või altkäemaksuvõtja viisakal pöördumisel oma naabrite või kaastöötajate poole ei ole üldse mingit õiguslikku tähtsust vastutuse ja karistuse individualiseerimisel, kuna sellisel asjaolul pole mingit seost kuriteo koosseisuga, mis iseloomustab teda kui ohtlikku nõõrijat ja liigkasuvõtjat. Sama asjaolu omandab aga suure õigusliku tähtsuse elukondlikus huligaansuses süüdi oleva isiku vastutuse ja karis-

tuse individualiseerimisel».²² See seisukoht on saanud näiteks N. S. Leikina kriitika osaliseks.²³

Meie arvates tuleks antud küsimuse lahendamisel lähtuda järgnevast.

Kuriteo toimepanemisega avalduvad isiku teatavad negatiivsed omadused. See aga ei tähenda, et isikul üldiselt positiivselt hinnatavaid omadusi üldse ei olnud või et need oleksid kuriteo toimepanemisega kadunud ehk lakanud. Need säilivad (või vähemalt võivad säilida) ka kuriteo toimepannud isiku isiksuse struktuuris. Arvestada isiksust tähendab arvestada ka neid. Kuid ka neid nagu isiku kõiki teisi omadusi tuleb arvestada seoses kõigi teiste antud isiku isiksuseliste omadustega ja hinnata toimepannud kuriteo ja seetõttu mõistetava karistuse seisukohalt. Selle asjaolu tõttu on üldiselt positiivselt hinnatavatel omadustel karistuse mõistmise juures ühtedel juhtudel suurem, teistel juhtudel vähem tähtsus. Isiksuse üksikuid omadusi ei tule hinnata üksikult, isoleeritult teistest, vaid nende kogumis. Ainult nii on võimalik otsustada, kas teatav üldiselt positiivselt hinnatav omadus evib sellisena tähtsust ja millisel määral konkreetset juhul.

Seepärast pole välistatud võimalus, et ka altkäemaksuvõtja viisakat käitumist või perekonda n.-ö. terroriseeriva isiku eeskujulikkude töötamist siiski võib ja tuleb karistuse mõistmise juures mõnel konkreetset juhul positiivse asjaoluna arvesse võtta. Kuid see ei tähenda, et kõigil üldiselt positiivsetel omadustel oleks oluline tähtsus alati. Karistuse mõistmisel on vaja isiku üksikute isiksuseliste omaduste põhjal välja selgitada tema põhilised sotsiaalsed hoiakud ja nende sisu, isiku üldine sunnitlus ning ühendus sellega hinnata üksikuid omadusi.

Eriti tuleb seda silmas pidada isiku temperamendi, tahte jmt. individuaalsete omaduste arvestamisel.

Ehkki temperament kui iga inimese närvitegevuse põhikarakteristika võib olla erinev, märgib N. S. Leites, «ei ole võimalik ühtseid temperamenditüüpe hinnata positiivsetena, teisi aga negatiivsetena. Igal temperamendil on omad positiivsed ja negatiivsed küljed».²⁴ Sama kehtib tahte ja iseloomu ning nende üksikute joonte kohta.

²² Ю. Манаев. Участие представителей общественности в исследовании на суде личности обвиняемого. — «Советская юстиция», 1966, № 13, стр. 14. Vt. ka tema: Уголовноправовое содержание обстоятельств характеризующих личность виновного. — «Советская юстиция», 1968, № 4, стр. 13-14.

²³ Vt. H. S. Leikina, Указ. соч., стр. 122.

²⁴ Psühholoogia. Õpik pedagoogilistele instituutidele. Tln., 1960, lk. 411. Vaata ka A. B. Сахаров. О личности преступника и причинах преступности в СССР, стр. 178-182.

Iseloomustades üksikuid temperamenditüüpe, toob A. B. Sahharov ilmekalt esile nende positiivsed ja negatiivsed küljed. Nii mainib ta näiteks koleerilise temperamendi kohta, et sellele iseloomulikud omadused teevad inimese «energilisemaks, algatusvõimelisemaks, printsiipiaalsemaks, aitavad paremini orienteeruda erinevates elulistest situatsioonides, otsustavamalt ületada tekki- vaid raskusi ja takistusi, kiiremini ja kergemini valida õiget positsiooni vastavalt oma moraalsetele vaadetele ja hoiakutele. Kuid samad temperamendi jooned võivad oluliselt mõjutada ka isiku negatiivseid omadusi — individualismi, egoismi, laiskust, ahnust, sõltuvust, tigidust, pillavust, kõrkust, upsakust, kadedust, õelust, jämedust, kangekaelsust jmt., süvendada nende avaldumist subjekti käitumises ja aidata kaasa ühiskonnavastaste tegude toimepanemisele».²⁵ Samuti võivad sangviinilise, flegmaatilise ja melanhoorse temperamendi jooned avaldada isiku käitumisele positiivset või negatiivset mõju olenevalt tema muudest isiksuselistest omadustest.

Kuigi isiku temperamendi omadusi tuleb ka karistuse mõistmisel arvestada, peab see toimuma koos teiste isiksuselistest omaduste arvestamisega. Ei ole samuti õige absolutiseerida tugeva või nõrga tahtejõu vastavalt positiivsust või negatiivsust ning neid arvestada isoleerituna teistest omadustest.

Milliseid süüdlase isiksuse omadusi nende kogumis tuleb karistuse mõistmisel igal üksikjuhul arvestada, seda ei ole võimalik täpselt ette öelda. Kirjanduses on küll esitatud mitmeid isiksust iseloomustavate tunnuste loetelusid, mida soovitatakse võtta aluseks kurjategija isiksuse uurimisel ja arvestamisel. N. S. Leikina esitab näiteks üle 50 üksiktunnuse, jaotatuna 4 gruppi.²⁶ S. S. Stepitšev on jaotanud isiksust iseloomustavaid omadusi isegi 10 gruppi, seejuures märkides, et esitatud loetelu pole ammen- dav.²⁷ Sellistel loeteludel on kaheldamatult suur tähtsus. Nad näitavad, kui mitmekülgselt tuleb üldse mõista isiksuse uurimist ja arvestamist. Kuid see ei tähenda, et igal üksikjuhul peaks kohus laskuma isiksuse kõige detailsemale uurimisele ja selle (isiksuse) igat pisematki nüansi kajastama mõistetavas karistuses.

Meie arvates ei kattu isiksuse kohtueelse ja kohtuliku tunda- maõppimise piirid isiksuse arvestamise piiridega karistuse mõist-

²⁵ А. В. Сахаров. О личности преступника и причинах преступности в СССР, стр. 181.

²⁶ Вt. Н. С. Лейкина. Указ. соч., стр. 127-128.

²⁷ Вt. С. С. Степичев, А. М. Яковлев. Изучение личности обвиняемого и осужденного. — Вопросы методики изучения и предупреждения преступлений. М., 1962, стр. 59.

misel. Nagu eespool juba märkisime, ei ole karistuse mõistmisel alati olulist tähtsust kõigil isiksust iseloomustavatel omadustel. Karistuse mõistmisel on oluline tähtsus sellistel isiksuse omadustel, mille kaudu on võimalik lähemalt otsustada isiku poolt toimepandud kuriteo ühiskonnaohtlikkuse üle ja mis iseloomustavad isikut karistamise objektina. Viimastena me mõistame isiku omadusi, mis võimaldavad otsustada, milline karistus on tema suhtes kõige õiglasem ja vajalikum karistuse eesmärkide saavutamiseks.

Õiglase ja vajaliku karistuse mõistmiseks ei tohi isiksuse arvestamine toimuda aga lahus toimepandud kuriteo iseloomu ja ühiskonnaohtlikkuse arvestamisest. Samuti on lubamatu isiksust positiivselt või negatiivselt iseloomustavate asjaolude privilegeeritud või tendentslik arvestamine, mis praktikas mõnikord väljendub kas isiksuse positiivsete või negatiivsete külgede osatähtsuse ülehindamisel karistuse mõistmisel.

Võib arvata, et mõningal määral on see tingitud karistuse olemuse ja eesmärkide kunstlikust lahutamisest. Arvestatakse ainult või peamiselt üksnes ühte nendest, mitte aga neid kogumis. Karistuse repressiivsuse unustamine²⁸ ja ainult tema kasvatuslike eesmärkide silmaspidamine võib tuua kaasa isiksuse positiivsete omaduste n.-ö. ülearvestamise, ja vastupidi, karistuses ainult repressioonivahendi nägemine ja tema eesmärkide unustamine võib tingida isiksuse negatiivsete omaduste liigset arvestamist. Mõlemad äärmused on ebaõiged ja kahjulikud. Kuna karistuse repressiivsus ja tema kasvatuslikud eesmärgid on nõukogude seadusandluse järgi lahutamatud, siis tuleb karistuse mõistmisel osutada võrdsel määral tähelepanu nii isiksuse positiivsetele kui ka negatiivsetele külgedele. Seejuures ei tohi unustada, et «konkreetsed karistused määr sõltub eelkõige», nagu rõhutab õigustatult I. Rebane, «konkreetsed kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomust ja astmest».²⁹

Meie kriminaalõiguslikus ja kriminoloogilises kirjanduses

²⁸ A. A. Piontkovski kirjutab meie arvates õigesti: «Нельзя согласиться с утверждением, что специфическим признаком уголовной кары у нас стало не репрессивное, а моральное воздействие на осужденного. При всей важности морального осуждения преступника от имени государства при вынесении ему обвинительного приговора было бы ошибочным недооценивать репрессивную сторону наказания» (А. А. Пионтковский. Основные аспекты теории наказания. — «Советское государство и право», 1969, № 7, стр. 35).

²⁹ И. Ребане. Убеждение и принуждение в деле борьбы с посягательствами на советский правопорядок. Уч. зап. ТГУ. Вып. 182. Труды по правоведению, V. Тарту. 1966, стр. 279.

märgitakse, et isiksuse arvestamisel tuleb arvestada ka süüdlase vanust ja tervislikku seisundit. Vanuse ja tervisliku seisundi arvestamine mõistetava karistuse liigi ja määra valikul on kaheldamatult vajalik. Ei saa näiteks millegagi õigustada parandusliku töö mõistmist isikule, kelle tervislik seisund ei võimalda üldse töötada. Seejuures oleme aga arvamusel, et pole õige käsitada isiku vanust ja tervislikku seisundit (v.a. häireid isiku teadvuses) tema isiksuse omadustena, kuna need ei ole isiku sotsiaalsed ega psüühilised omadused. Vanus ja tervis on inimese isikulised omadused ning sellistena tuleb neid teatavatel juhtudel arvestada ka karistuse mõistmisel kõrvuti süüdlase isiksuseliste omadustega kui viimaseid mõjutavaid asjaolusid.

Kuriteos süüdlase isiksuse kõigi omaduste ja külgede terviklik arvestamine on vajalik selleks, et õigesti otsustada, milliseid tema isiksuselisi omadusi võib ja tuleb peale toimepandud kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomu ja astme ning vastutust kergendavate ja raskendavate asjaolude veel täiendavalt arvesse võtta konkreetset karistusmäära mõjutavate asjaoludena. Ühenduses sellega tuleb silmas pidada ühte olulist momenti.

Süüdlase isiksuselitest omadustest ei saa sellistena mõjutada konkreetset karistusmäära need omadused, mis on juba avaldunud kuriteo toimepanemisega ning mõjutavad konkreetset karistusmäära kuriteo ühiskonnaohtlikkust määravate koosseisuliste või vastutust kergendavate või raskendavate mittekoosseisuliste asjaoludena. Nii võib süüdlase isiksust iseloomustava ühe asjaoluna esineda tema poolt toimepandud kuriteo hilisem seesmiselt siiras hukkamõistmine, mis avaldub süü ülestunnistamisele ilmumises. Toimepandud kuriteo endapoolset siirast hukkamõistmist, kui see on avaldunud süü ülestunnistamisele ilmumises, ei ole meie arvates enam vaja käsitada karistusmäära mõjutava isiksuselise asjaoluna. Vastasel juhul me kasutaksime sisuliselt ühte ja sama asjaolu süüdlase karistuse kergendamiseks kahekordselt, s.t. kui vastutust kergendavat asjaolu ja kui süüdlase isiksust iseloomustavat asjaolu.

Ühe ja sama asjaolu kahekordne arvestamine ei ole aga millegagi õigustatud. Nõukogude kriminaalõigusteaduses on üldiselt tunnustatud seisukoht, et kui mõni vastutust kergendavate või raskendavate asjaolude loetelus mainitud asjaolu on juba kriminaalkoodeksi eriosa mõne paragrahvi dispositsioonis ette nähtud ka koosseisulise asjaoluna, siis süüdlasele karistuse mõistmisel ei tule seda asjaolu eraldi arvestada vastutust kergendava või raskendava asjaoluna. Vastasel juhul tähendaks see ühe ja sama asjaolu kahekordset kasutamist süüdlase vastutuse kergendami-

seks või raskendamiseks.³⁰ Sellest põhimõttest tuleb juhinduda ka antud juhul.

I. Rebane on märkinud õigesti, et «isiksuse omadused, mis on leidnud väljenduse kuriteo toimepanemises, ei iseloomusta isiksust kui niisugust (minu sõrendus — A. P.), vaid on vastutust kergendavaks või raskendavaks tehivoludeks (обстоятельства дела). Kui erilistest faktoritest, millest sõltub karistuse määr konkreetse kuriteo eest, võib rääkida ainult sellistest isiksust iseloomustavatest asjaoludest, mis ei ole seotud konkreetse kuriteo toimepanemisega.»³¹ Seejuures tuleb meie arvates mõelda mitte selliseid isiksust iseloomustavaid asjaolusid, millel pole absoluutselt mingit seost toimepandud kuriteoga või selle toimepanemisega, vaid asjaolusid, mis ei ole avaldunud seoses kuriteoga ega ole toimepandud kuriteo koosseisulisteks tunnusteks³² või vastutust kergendavateks või raskendavateks asjaoludeks.

Vastutust kergendavate asjaolude loetelu ei ole KrK §-s 37 lg. 1 ammendav. Vastavalt sama paragrahvi teisele lõikele võib kohus karistuse mõistmisel arvestada kergendavate asjaoludena ka asjaolusid, mis ei ole ette nähtud selle paragrahvi esimeses lõikes. See säte annab kohtule võimaluse arvestada, juhindudes sotsialistlikust õigusteadvusest, vastutust kergendavate ja järelikult ka karistust kergendavate asjaoludena süüdlase isiksuse kõiki positiivselt hinnatavaid omadusi.

Meie juristide hulgas pole aga üksmeelt küsimuses, kas ka isiksust negatiivselt iseloomustavaid asjaolusid, mida pole nimetatud KrK §-s 38, võib arvestada vastutust (resp. karistust) raskendavate asjaoludena. Mõned autorid on arvamusel, et karistuse mõistmisel võidakse võtta arvesse raskendavate asjaoludena ka isiksuse selliseid negatiivseid jooni, mis ei ole vastutust raskendavate asjaoludena kriminaalseadusandluses ette nähtud.³³ Tava-

³⁰ В. Советское уголовное право. Общая часть. Ред. В. М. Чхикидзе. М., 1959, стр. 314. Eesti NSV kriminaalkoodeks. Kommenteeritud väljaanne. Koost. I. Rebane. Tln., 1965, §. 36 komm. 10. Уголовное право. Часть общая. — Высшая школа Министерства Охраны общественного порядка СССР. М., 1966, стр. 367. Уголовный кодекс Украинской ССР. Научно-практический комментарий. Ред. В. И. Зайчук. Киев, 1969, ст. 39. комм. 8. Уголовное право. Часть общая. — ЛГУ, юридический факультет. Ред. Н. А. Беляев и М. Д. Шаргородский. М., 1969, стр. 311—312.

³¹ I. Rebane. Указ. соч., стр. 279.

³² Koosseisuliseks tunnuseks on näiteks eitav suhtumine töösse isikul, kes on süüdi KrK §-s 201² ettenähtud kuriteo toimepanemises (ühiskonnavastase, parasitliku eluviisiga isiku tööst kõrvalehoidumine).

³³ В. З. Вышинская, Г. Борзенков. Учет судом при назначении наказания данных о личности виновного. — «Советская юстиция», 1969, № 11, стр. 17.

liselt põhjendatakse seda väitega, et vastasel korral jäävat isiksuse arvestamine ühekülgseks või puuduks sellel üldse mõte. Teine osa meie kriminaalõigusteadlastest on aga seisukohal, et kuna vastutust raskendavate asjaolude loetelu on kriminaalseadusandluses antud ammendava loeteluna, siis isiksuse sellised negatiivsed omadused, mis ei kajastu KrK §-s 38 esitatud vastutust raskendavates asjaoludes, ei kuulu arvestamisele karistust raskendavate asjaoludena.³⁴

Viimati nimetatud seisukoht vastab kehtivale seadusandlusele ja on õige.

Kõne all olevad isiksuse negatiivsed jooned ei või tingida raskema karistuse mõistmist sellepärast, et nende tõttu karistuse raskendamine tähendaks sisuliselt isiku karistamist nende eest. Me ei karista süüdlast aga tema teatavate negatiivsete omaduste, vaid tema poolt toimepandud kuriteo eest. Sellest ei järeldu, et negatiivsetel isiksuselistel omadustel, mis ei saa olla karistust raskendavateks asjaoludeks, pole üldse mingit tähtsust karistuse mõistmisel või et nende mitteamvestamine raskendavate asjaoludena tähendaks isiksuse ühepoolset arvestamist.

Vastutust (resp. karistust) raskendavate asjaoludena mittekäsitavad, võivad negatiivsed isiksuselised omadused «annulleerida kergendavate asjaolude toime karistuse mõistmisel antud isikule.»³⁵ Järelikult ei tähenda selliste asjaolude mitteamvestamine karistust raskendavate asjaoludena nende mitteamvestamist karistuse mõistmisel. Neid arvestatakse, kuid karistust ei raskendata. Negatiivsete isiksuseliste omaduste tõttu kergema karistuse mittemõistmist, vaatamata kergendavate asjaolude esinemisele, ei saa käsitada karistuse raskendamise või raskema karistuse mõistmisena. Karistuse mittekergendamine ei ole selle raskendamine. Mõistetav karistus ei ole antud juhul raskem toimepandud kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomule ja astmele vastavast karistusest.

Antud artiklis pole võimalik peatuda kaugeltki kõigil isiksuse arvestamise praktikas tõusetunud küsimustel. Neist mõningatele (näiteks kas isiksuse üksikud negatiivsed omadused võivad teataval juhtudel tingida ka kergema karistuse mõistmise), vastamine nõuab väga mitmekülgset ja ulatuslikku analüüsimist. Käesolevaga peame siiski aga vajalikuks märkida veel kahte momenti, mida tuleks praktiliselt silmas pidada ühenduses isiksuse arvestamisega karistuse mõistmisel.

³⁴ Eesti NSV kriminaalkoodeks. Kommenteeritud väljaanne, § 36 komm. 7. Уголовный кодекс Украинской ССР. Научно-практический комментарий. Ст. 41, комм. 13.

³⁵ Eesti NSV kriminaalkoodeks. Kommenteeritud väljaanne, § 36 komm. 7.

Esiteks, süüdlase need isiksuselised omadused, mille tõttu leiab kohus võimaliku olevat karistust kergendada või peab vajalikuks karistust mitte kergendada, peavad olema asjas tõendatud kui «asjaolud, mis mõjutavad süüdistatava vastutuse astet ja iseloomu» (Eesti NSV KrPK § 46 p. 3). Mitte mingil juhul ei tohi võtta karistuse mõistmisel arvesse isiksuse omadusi, mille faktiline esinemine ei ole tõendatud.

Teiseks tuleb pidada vajalikuks, et kohus näitaks kohtuotsuses konkreetselt, milliseid asjaolusid (kaasa arvatud isiksuse konkreetsed omadused) on arvestatud karistuse mõistmisel, nii et kohtuotsusest otseselt nähtuks, milliste asjaolude tõttu karistust kergendati, milliste tõttu raskendati ja milliste asjaolude tõttu ei peetud võimalikuks karistust kergendada või raskendada, kuigi vastutust kergendavaid või raskendavaid asjaolusid esines. Selline konkreetsus kohtuotsuse motiveerimise osas võimaldab paremini otsustada mõistetud karistuse (selle liigi ja määra) õigsuse üle ja suurendab kohtuotsuse kasvustuslikku mõju.

УЧЕТ ЛИЧНОСТИ ВИНОВНОГО ПРИ НАЗНАЧЕНИИ НАКАЗАНИЯ

Канд. юрид. наук А. Палтсер

Резюме

Рассматривая в начале статьи вопрос о понятии личности, автор приходит к выводу, что личность — это совокупность социальных и психических свойств человека, сформировавшихся в общественных отношениях, обуславливающих его деятельность и проявляющихся в ней. Поскольку лицо, совершившее преступление, является человеческим индивидом, то и его личность, как у всякого другого лица, состоит из многих, свойственных ему социальных и психических черт, связанных между собой и проявляющихся не только в совершенном им преступлении, а во всей его деятельности.

Далее в статье характеризуются некоторые основные социальные и психические свойства человека как элементы его личности, и подчеркивается необходимость учитывать их при оценке личности конкретного человека дифференцированно.

Анализируя специальные вопросы об учете личности преступников при назначении им наказания, в статье поддерживается и обосновывается точка зрения о том, что, хотя при учете личности преступника надо иметь в виду и характер

совершенного преступления, пределами учета личности должны быть охвачены как те личностные свойства, которые связаны с совершенным преступлением непосредственно, так и такие личностные свойства, которые такой связи с актом преступного поведения не имеют. При этом необходимо учитывать как общественно отрицательно, так и общественно положительно оцениваемые черты личности подсудимого. Из числа личностных свойств, оцениваемых общественно отрицательно, могут быть учтены в качестве обстоятельств,отягчающих ответственность, лишь те, которые непосредственно предусмотрены в действующем уголовном законодательстве (ст. 38 УК ЭССР). Обстоятельствами, смягчающими ответственность, могут быть и такие положительно оцениваемые личностные свойства лица, совершившего преступление, которые в числе обстоятельств, смягчающих ответственность, в уголовном законодательстве не указаны.

В конце статьи автор предлагает, чтобы судьи в приговорах указывали конкретно, какие личностные свойства виновного учтены ими при назначении наказания, а не ограничивались бы при этом общей формулировкой об учете личности виновного.

TASUTA

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00890414 8